

§ 21

PM: Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68)

KS 2018/1290

Beslut

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Ärendet

Kommunstyrelsen behandlar ett ärende om Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68). Borgarrådet Jönsson redovisar ärendet i en promemoria.

Beslutsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är borgarrådsberedningens förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar enligt borgarrådsberedningens förslag.

Handläggare
Björn Dahlberg
Telefon: 0850826572**Till**
Kommunstyrelsen

Nya regler om faderskap och föräldraskap

Svar på remiss från justitiedepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen *Nya regler om faderskap och föräldraskap* hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Justitiedepartementets betänkande *Nya regler om faderskap och föräldraskap* har remitterats till Kommunstyrelsen. Utredningens uppdrag har varit att se över delar av föräldraskapen om fastställande av faderskap och föräldraskap samt att göra en översyn av de författningar som handlar om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap.

Stadsledningskontoret anser överlag att utredningens förslag till lagändringar bidrar till att åstadkomma förändringar som får positiva konsekvenser för kvinnliga gifta par och kvinnor som är registrerade partners och de gifta par där en av, eller båda, makarna har ändrat könstillhörighet.

De föreslagna förändringarna kommer även leda till en för föräldrarna ökad tillgänglighet. Ur ett barnperspektiv bör de föreslagna förändringarna leda till en ökad rättssäkerhet och bedöms därmed vara till gagn för det enskilda barnet.

Utredningens förslag ligger i linje med kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet *1.4 I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.*

De förändringar som förslås antas innebära att socialnämndernas sammantagna kostnader för ärendehantering beräknas minska.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Nya regler om faderskap och föräldraskap* (2018/1290) till stadsledningskontoret,

socialnämnden och stadsdelsnämnderna i Rinkeby-Kista, Skärholmen och Älvsjö samt till kommunstyrelsens råd för mänskliga rättigheter.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets avdelning för välfärdsstyrning.

Ärendet

Regeringen beslutade den 16 mars 2017 att uppdra åt en särskild utredare att se över delar av föräldrabalkens regler om fastställande av faderskap och föräldraskap. Utredaren fick också i uppdrag att göra en översyn av de författningar som handlar om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap.

Utredningen har haft i uppdrag att se över delar av föräldrabalkens regler avseende fastställande av faderskap och föräldraskap. Följande tre uppdrag har utgjort utredningens inriktning:

- Att ta ställning till om föräldraskapet för en make eller registrerad partner vid assisterad befruktning bör presumeras på motsvarande sätt som faderskapet idag presumeras för en gift man.
- Att lämna förslag på hur reglerna om bekräftelse av faderskap och föräldraskap för ogifta kan moderniseras och förenklas, med beaktande av vikten av att fastställda faderskap blir korrekta och de möjligheter som digitaliseringen kan erbjuda för att förenkla förfarandet.
- Att göra en översyn av reglerna om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap.

I utredningen föreslås följande:

Föräldraskap presumeras på motsvarande sätt som faderskap när modern är gift

Utredningen föreslår att föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken ska presumeras för den kvinna som är gift eller registrerad partner med barnets mor på motsvarande sätt som ett faderskap presumeras för en gift man.

Utredningens ställningstaganden utgår ifrån att den föräldraskapsrättsliga regleringen ska vara jämlik och inte utan tungt vägande skäl skilja på personer beroende på sexuell läggning eller kön. Utredningen anser att sådana skäl saknas, även om frågan

avser barn som tillkommit genom assisterad befruktning. Utredningen menar att föräldraskapspresumtionen bör utformas på motsvarande sätt som faderskapspresumtionen.

Presumtion om faderskap och moderskap vid ändrad könstillhörighet

Utredningen föreslår att ett rättsligt föräldraskap ska presumeras även då den som har fött ett barn är gift och en av makarna eller båda har ändrat könstillhörighet. Genom utredningens slutsatser och ställningstaganden om föräldraskapspresumtionen blir det tydligt att äktenskapet också i fall av assisterad befruktning får en självständig betydelse för rättsligt föräldraskap. Det är inte en genetisk koppling mellan barnet och den förälder som inte har fött barnet som utgör den bakomliggande tanken med en sådan presumptionsregel. Den grundläggande förutsättningen för det rättsliga föräldraskapet är i fall av assisterad befruktning samtycket till den behandling som barnet har tillkommit genom.

I utredningen framkommer därför att en föräldraskapspresumtion också bör gälla när den som har fött ett barn är gift och en av makarna eller båda har ändrat könstillhörighet. Det innebär att en presumtion gäller på samma sätt som för par av olika kön och genom utredningens förslag för par av samma kön som är gifta. Utredningen förslår att faderskaps- och moderskapspresumtionen när en av eller båda föräldrarna har ändrat könstillhörighet ska utformas på motsvarande sätt som faderskapspresumtionen.

Formkraven för bekräftelse ändras

Utredningen anser att formkraven för fastställande av faderskap genom bekräftelse fortsatt bör regleras i föräldrabalkens 1 kap. 4 §.

En bekräftelse av faderskap görs idag skriftligen. Utredningen föreslår att det nuvarande kravet om bevittning av bekräftelsen tas bort för de bekräftelser som gäller barn som inte har fyllt 18 år. För att säkerställa att en identitetskontroll genomförs på ett korrekt sätt ska i dessa fall bekräftelsen alltid göras vid en personlig inställelse hos ansvarig socialnämnden, något som sker i de flesta fall redan idag. Det idag befintliga kravet för bekräftelse av faderskap som avser myndiga barn föreslås kvarstå.

Samma formkrav föreslås gälla för bekräftelse av föräldraskap enligt föräldrabalkens 1 kap. 9 § och för bekräftelse av moderskap eller faderskap när en av eller båda föräldrarna har ändrat könstillhörighet.

Elektronisk bekräftelse ska vara möjlig

Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att bekräfta faderskap eller föräldraskap elektroniskt inom 14 dagar från barnets födelse.

Utredningen anser att de formkrav som är nödvändiga för att säkerställa bekräftelsens karaktär som rättshandling kan uppfyllas genom en elektronisk bekräftelse. Samma formkrav ska gälla som för en bekräftelse enligt huvudregeln i föräldrabalkens 1 kap. 4 §, med den skillnaden att en elektronisk bekräftelse inte ska godkännas av socialnämnden. Möjligheten att bekräfta elektroniskt ska gälla om barnet, modern och den som bekräftar faderskapet eller föräldraskapet är folkbokförda i Sverige. En ytterligare förutsättning ska vara att modern och den som bekräftar är myndiga. En elektronisk bekräftelse föreslås göras i ett system som tillhandahålls och administreras av Skatteverket.

Utredningen framhåller vidare att föräldrarna ska ges möjlighet att i samband med en elektronisk bekräftelse av faderskap eller föräldraskap anmäla gemensam vårdnad om barnet.

Socialnämndens ansvar

Socialnämnden föreslås ha ett fortsatt ansvar för att barnet får en rättslig förälder fastställd. I de fall då faderskapet eller föräldraskapet inte har blivit fastställt inom 14 dagar från barnets födelse ska socialnämndens skyldighet att utreda faderskapet inträda. Skatteverket ska underrätta socialnämnden i de fall ett barn inte har en far eller förälder fastställd på den femtonde dagen.

Utredningen framhåller att det inte är lämpligt att socialnämndens utredningsskyldighet inträder samtidigt som föräldrar har möjligheten att elektroniskt bekräfta faderskap eller föräldraskap. Det innebär att socialnämndens skyldighet därmed bör senareläggas och ändras så att det framgår att utredningsskyldigheten inträder vid den senare tidpunkten. En ändring i enlighet med detta föreslås i föräldrabalkens 2 kap. 1 §.

Ändringarna innebär dock ingen förändring i socialnämndens faktiska utredningsansvar. Förslaget om elektronisk bekräftelse innebär att många föräldrar inte kommer att behöva stöd av socialnämnden utan i stället kommer att använda den nya möjligheten för bekräftelse.

Nya regler om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

Utredningen föreslår att en ny lag om rättsgenetisk undersökning ska ersätta lagen (1958:642) om blodundersökning med mera vid

utredning av faderskap. Den nya lagen ska gälla för utredning av faderskap vid domstol och socialnämnd. Lagen är teknikneutral och uppställer inte krav på att undersökningen genomförs med en viss metod, exempelvis DNA-analys av munskrap eller analys av blod.

Utredningen kommer vidare fram till att i mål om fastställande av faderskap ska under vissa förutsättningar ett förordnande om rättsgenetisk undersökning för utredning av faderskap på vävnad från en avliden man få meddelas. Utredningen anser att det i fråga om fastställande av faderskap finns starka skäl att möjliggöra att en sådan undersökning kan genomföras.

Kostnaden för provtagning och rättsgenetisk undersökning ska enligt den nya lagen, och när socialnämnd initierar en sådan undersökning, betalas av allmänna medel. Rättsmedicinalverket ska vara den enda aktör som ska utföra rättsgenetiska undersökningar på uppdrag av det allmänna. Skälet är främst svårigheter i fråga om behovet av uppföljning och tillsyn för att tillgodose kravet på rättssäkerhet, om fler aktörer än Rättsmedicinalverket kan anlitas av socialnämnd och domstol.

Verksamheten föreslås vidare vara anslagsfinansierad i stället för avgiftsfinansierad vilket betyder att kostnaden för rättsgenetiska undersökningar som krävs för att uppfylla det statliga åtagandet att utreda frågor om faderskap i sin helhet kommer att bäras av staten

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Utredningens förslag ligger i linje med kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet *1.4 I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.*

Stadsledningskontoret anser överlag att utredningens förslag till lagändringar bidrar till att åstadkomma förändringar som får positiva konsekvenser för kvinnliga gifta par och kvinnor som är registrerade partners och de gifta par där en av, eller båda, makarna har ändrat könstillhörighet. Utredningen föreslår att föräldraskapet i ovan nämnda fall ska komma att presumeras istället för att som nu fastställas genom bekräftelse eller dom. De föreslagna förändringarna kommer även leda till en för föräldrarna ökad tillgänglighet. Ur ett barnperspektiv bör de föreslagna förändringarna leda till en ökad rättssäkerhet och bedöms därmed vara till gagn för det enskilda barnet.

Utredningen föreslår vidare även faderskap och föräldraskap ska kunna bekräftas elektroniskt i stället för vid ett besök hos socialnämnden. Förslaget innebär även en ökad tillgänglighet och lägre kostnader för föräldrar. För barn kan förslaget innebära positiva konsekvenser. Om bekräftelse görs elektroniskt kommer fler barn än i dag att få faderskapet eller föräldraskapet registrerat i folkbokföringen i nära anslutning till barnets födelse. Den elektroniska lösningen föreslås tas fram av Skatteverket.

I utredningen förslås även nya regler om rättsgenetisk undersökning, något beräknas beröra cirka 2 300 barn årligen. Utredningen föreslår att Rättsmedicinalverket ska vara den aktör som ska utföra rättsgenetiska undersökningar på uppdrag av det allmänna och att verksamheten ska vara anslagsfinansierad innebär att de undersökningar som socialnämnd tar initiativ till inte kommer att belasta den kommunala budgeten.

De ovanstående förenklingarna som föreslås antas innebära att socialnämndernas sammantagna kostnader för ärendehantering beräknas minska. Förslagen antas endast påverka en liten del av det antal utredningar som socialnämnderna genomför och kommer således endast ge begränsade konsekvenser.

Stadsledningskontoret vill avslutningsvis påpeka att de föreslagna förändringarna medför konsekvenser som sträcker sig utom de aspekter som detta tjänsteutlåtande avhandlar. Ett presumerat föräldraskap får inverkan även på andra rättsområden, till exempel arvsrätten.

Magdalena Bosson
Stadsdirektör

Gillis Hammar
Bitr. stadsdirektör